

ต้นหลิวในกวีนิพนธ์สมัยถัง : มิติทางวัฒนธรรมและอารมณ์

จตุวิทย์ แก้วสุวรรณ ชนนิกานต์ แจ้งโพธิ์นาค และ เปมิกา นาคะรัตน์*

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย

Willow in Tang Poetry: Cultural and Emotional Dimensions

Chatuwit Keawsuwan, Chonnikarn Jangphonak, and Pemika Nakarat*

Faculty of Humanities, Kasetsart University, Thailand

Article Info

Research Article

Article History:

Received 12 September 2025

Revised 20 November 2025

Accepted 25 November 2025

คำสำคัญ

ต้นหลิว

กวีนิพนธ์สมัยถัง

สัญลักษณ์ในวรรณกรรมจีน

ปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์

ความหมายทางวัฒนธรรม

* Corresponding author

E-mail address:

pemika.nkr@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความหมายเชิงสัญลักษณ์ของคำว่า ต้นหลิว (柳) ในกวีนิพนธ์จีนยุคราชวงศ์ถัง โดยมีข้อสังเกตว่าสัญลักษณ์ดังกล่าวมักถูกตีความอย่างจำกัดในกรอบของความเศร้าและการจากลา ทั้งที่ในบทกวีจำนวนมากมีการใช้คำว่า ต้นหลิว (柳) เพื่อสื่อความหมายที่หลากหลายยิ่งกว่าเดิม งานวิจัยนี้จึงมุ่งเสนอการตีความในมิติทางวัฒนธรรมและอารมณ์ผ่านกรอบแนวคิดทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ของ Herbert Blumer โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพจากการวิเคราะห์บทกวีในหนังสือรวมกวีนิพนธ์สมัยถัง《唐诗》จำนวน 22 บท ซึ่งได้กล่าวถึงคำว่า ต้นหลิว (柳) อย่างมีนัยสำคัญ ผลการวิจัยพบว่า ต้นหลิวในบทกวีถึงทำหน้าที่เป็นสัญลักษณ์ของภาวะภายในและบริบททางสังคมหลากหลายรูปแบบ รวม 11 ด้าน ได้แก่ การจากลา ความคิดถึงบ้านเกิด การมาถึงของฤดูใบไม้ผลิ สัญลักษณ์ของผู้หญิง ความอาลัยต่อแผ่นดินเกิด ความเจ็บปวด ความเหงา เทศกาลหวนคืน การไร้ความรู้สึก การชมความงามธรรมชาติ และความทรงจำ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าต้นหลิว (柳) ไม่ได้มีความหมายตายตัว หากแต่เป็นผลจากการตีความและการให้ความหมายร่วมกันของกวีและสังคม งานวิจัยนี้จึงสามารถขยายขอบเขตความเข้าใจเกี่ยวกับสัญลักษณ์ในวรรณกรรมจีนคลาสสิก และเสนอแนวทางใหม่ในการวิเคราะห์วรรณกรรมผ่านมุมมองทางวัฒนธรรมและสังคมได้อย่างลุ่มลึก

Keywords:

willow,
Tang poetry,
Chinese literary symbols,
symbolic interactionism,
cultural meaning

Abstract

This study aims to analyze the symbolic meanings of the word “willow” (柳) in Tang Dynasty Chinese poetry. The research is grounded on the observation that this symbol has often been narrowly interpreted within the themes of parting and sorrow, despite its broader usage across various poems. Employing the theoretical framework of Symbolic Interactionism by Herbert Blumer, this qualitative study analyzes 22 selected poems from the classical anthology *Tang Shi* that prominently feature the term “柳”. The findings reveal that the willow serves as a multifaceted symbol expressing internal states and social contexts in 11 thematic dimensions: farewell, homesickness, the arrival of spring, femininity, mourning for the homeland, tranquility, loneliness, the Cold Food Festival, emotional indifference, and the appreciation of natural beauty and memory. These diverse symbolic interpretations suggest that “柳” does not possess a fixed meaning but is shaped through the dynamic interaction between poets and their sociocultural contexts. This research thus contributes to expanding the interpretive boundaries of classical Chinese literary symbolism and proposes a culturally and socially grounded approach to literary analysis.

1. บทนำ

ราชวงศ์ถัง (ค.ศ. 618-906) ถือเป็นยุคแห่งความเจริญสูงสุดของจีน และได้รับการยกย่องว่าเป็น “ยุคทองแห่งกวีนิพนธ์จีน” (the Golden Age of Chinese Empire) (Nienhauser, 1986) ผลงานกวีนิพนธ์ในช่วงเวลาดังกล่าวไม่เพียงเป็นมรดกทางวรรณกรรมของจีนเท่านั้น หากยังได้รับการยอมรับว่าเป็นหนึ่งในผลงานอันทรงคุณค่าของวรรณกรรมโลก (Eno, 2012) จุดเด่นของกวีนิพนธ์ยุคนี้คือความพิถีพิถันด้านวรรณศิลป์ ทั้งในแง่ความงามของถ้อยคำ น้ำเสียง และภาพพจน์ที่ซับซ้อน อีกทั้งยังนิยมใช้การสื่อความโดยนัย (literary allusion) ซึ่งสะท้อนชั้นเชิงของกวีได้อย่างลึกซึ้ง (จันทร์ฉาย ภัคธิดม, 2542; Wright & Twitchett, 1979)

กวีนิพนธ์ในยุคนี้ได้รับการเผยแพร่ผ่านตำรา คัมภีร์ และวรรณคดีอย่างกว้างขวาง และยังคงมีอิทธิพลต่อวงวิชาการจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะสามร้อยบทกวีถึง 《唐诗三百首》 (งานวิจัยนี้จะเขียนว่า 《唐诗》 เมื่อปรากฏครั้งถัดไป) ที่ได้รับความนิยมสูงสุดในฐานะตัวแทนของกวีนิพนธ์คลาสสิก ซึ่งมีการศึกษาตีความและแปลเป็นภาษาต่างประเทศอย่างแพร่หลาย (ณัฐพงษ์ ศิริจันทร์ชื่น, 2563) ลักษณะเฉพาะของกวีนิพนธ์ถึงยังปรากฏความใส่ใจด้านสุนทรียศาสตร์ เช่น ความไพเราะของถ้อยคำ และการเปรียบเทียบเชิงภาพพจน์ที่สื่ออารมณ์ลึกซึ้ง (สริยกานต์ ยี่เก็งเอี่ยม, 2564) ซึ่งแสดงถึงการบ่มเพาะรูปแบบทางวรรณกรรมที่ละเอียดอ่อนและซับซ้อนในบริบทของวัฒนธรรมจีน

ในกวีนิพนธ์จีนสมัยราชวงศ์ถัง คำว่าต้นหลิว (柳) ปรากฏอย่างแพร่หลายในฐานะสัญลักษณ์ที่สื่อความหมายหลากหลาย ทั้งในด้านการจากลา ความโศกเศร้า ความคิดถึง และความงามของสตรี ในวัฒนธรรมจีน (Xinhuaribao, 2023) ต้นหลิวมีถิ่นกำเนิดในจีน มิได้เป็นเพียงพืชพรรณในบทกวี หากแต่เป็นสัญลักษณ์ที่สะท้อนภาวะอารมณ์ ความทรงจำ และความงามในบทกวี อันสื่อถึงจิตใจและความรู้สึกของกวีอย่างลุ่มลึก ตามความเห็นของ Xunhan (2019) การใช้ต้นหลิวในบทกวีมิได้จำกัดเพียงการกล่าวถึง “ต้น” หรือ “ลำต้น” โดยตรง หากแต่กวีมักเลือกใช้ลักษณะทางกายภาพของต้นหลิว เช่น “ใบหลิว” หรือ “สีเขียวของต้นหลิว” มาเป็นตัวแทนเชิงสัญลักษณ์ในการถ่ายทอดอารมณ์เฉพาะ เช่น ความอ่อนโยน ความหวัง ความเศร้า หรือความงามทางกายภาพของสตรี ทั้งนี้ย่อมสะท้อนให้เห็นถึงชั้นเชิงทางวรรณศิลป์ของกวียุคถึงที่สามารถเชื่อมโยงพหุภาษาธรรมชาติเข้ากับภาวะทางอารมณ์ของมนุษย์ได้อย่างแนบเนียน

จากหนังสือ Three Hundred Tang Poems 《唐诗》 ของ 赵昌平 ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างบทกวีและสรุปคำแปลโดยสังเขปจากบทกวีที่นำคำว่า “柳” มาใช้เป็นสัญลักษณ์ เช่น “春城无处不飞花，寒食东风御柳斜。……” (韩翃, 《寒食》) แปลว่า “ทั่วทั้งเมืองในฤดูใบไม้ผลิ ดอกไม้ปลิวว่อน ในเทศกาลอาหารเย็น สายลมตะวันออกพัดต้นหลิวในพระราชวังให้เอนเอียง” และ “……门前学种先生柳。……” (王维, 《老将行》) แปลว่า “ข้าพเจ้าปลูกต้นหลิวห้าต้นหน้าบ้านเหมือนอย่างเถาเถียน ปราชญ์แห่งราชวงศ์จิ้น” จากตัวอย่างบทกวีข้างต้น แม้คำว่าต้นหลิว (柳) จะมีบทบาทในเชิงสัญลักษณ์ แต่ประเด็นที่น่าสนใจก็คือ ยังไม่มีการศึกษาที่ชัดเจนว่าการใช้คำว่าต้นหลิว (柳) ในกวีนิพนธ์ถึงมีรูปแบบหรือแนวโน้มในการตีความที่

หลากหลายและลึกซึ้งมากกว่าความหมายที่เราคุ้นเคยหรือไม่ หรืออาจมีการใช้คำว่าต้นหลิว (柳) ในบริบทอื่นที่ยังไม่ถูกกล่าวถึงในงานวิจัยอื่น ๆ ซึ่งเป็นจุดที่ควรตั้งคำถามและค้นหาคำตอบเพิ่มเติมในงานวิจัยฉบับนี้

จากข้อสังเกตข้างต้นทำให้ผู้วิจัยเลือกที่จะใช้ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Interactionism) ของ Herbert Blumer มาใช้ในการวิเคราะห์คำว่าต้นหลิว (柳) ในกวีนิพนธ์จีนยุคราชวงศ์ถัง โดยเน้นการศึกษาความหมายที่เกิดขึ้นจากการตีความและบริบททางสังคมที่เกี่ยวข้องกับกวีในแต่ละยุคสมัย ทฤษฎีนี้ช่วยให้เข้าใจว่าสัญลักษณ์ไม่ได้มีความหมายตายตัว แต่ขึ้นอยู่กับประสบการณ์และการปฏิสัมพันธ์ของผู้คนกับสัญลักษณ์นั้น ๆ งานวิจัยนี้จึงมีเป้าหมายเพื่อเปิดมุมมองใหม่ในการตีความต้นหลิว (柳) อย่างลึกซึ้งและรอบด้านมากขึ้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทั้งต่อผู้ศึกษาวรรณกรรมจีน นักเรียน นักศึกษา นักวิจัย รวมถึงผู้ที่สนใจวัฒนธรรมจีน ให้สามารถเข้าใจและเข้าถึงคุณค่าทางวรรณศิลป์ของบทกวีจีนได้อย่างลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

2. ระเบียบวิธีวิจัย

วัตถุประสงค์ของงานวิจัยฉบับนี้คือเพื่อวิเคราะห์ความหมายเชิงสัญลักษณ์ของคำว่าต้นหลิว (柳) ที่ปรากฏในบทกวีจีนยุคราชวงศ์ถัง ผ่านกรอบแนวคิดของทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Interactionism) ของ Herbert Blumer ซึ่งครอบคลุมกระบวนการวิจัย 4 ขั้นตอนหลัก ดังนี้

1. การคัดเลือกข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Text Selection) ผู้วิจัยเลือกใช้หนังสือรวมบทประพันธ์กลอนสามร้อยบท หรือ 《唐诗》 เป็นแหล่งข้อมูลหลักในการเก็บรวบรวมบทกวี โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกคือ เป็นบทกวีที่มีคำว่าต้นหลิว (柳) ปรากฏอยู่ ซึ่งพบว่ามีบทกวีที่มีคำว่าต้นหลิว (柳) ปรากฏอยู่จำนวนทั้งสิ้น 22 บท โดยผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลเนื้อหา และบทแปลของทั้งหมดอยู่ในส่วนของผลการศึกษาแล้ว

2. การแปลและตีความบทกวี (Textual Interpretation) บทกวีที่ได้รับการคัดเลือกจำนวน 22 บท ได้รับการแปลจากภาษาจีนเป็นภาษาไทยโดยผู้วิจัย โดยพิจารณาทั้งด้านความหมายตรงตามตัวอักษร และบริบทแวดล้อมทั้งทางวรรณกรรม ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เพื่อให้ได้ความหมายที่ลึกซึ้งและสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของผู้ประพันธ์ พร้อมทั้งวิเคราะห์ลักษณะทางภาษาศิลป์ เช่น การใช้ภาพพจน์ อุปมา อุปลักษ์ และบรรยากาศเพื่อเข้าใจอารมณ์และความหมายที่แฝงอยู่ในบทกวีอย่างรอบด้าน

3. การวิเคราะห์เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Analysis) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่แปลและตีความแล้วมาวิเคราะห์โดยใช้กรอบแนวคิด “ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์” (Symbolic Interactionism) ของ Herbert Blumer ซึ่งเน้นการทำความเข้าใจความหมายของสัญลักษณ์ผ่านการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรม โดยในบริบทนี้คำว่าต้นหลิว (柳) ถูกวิเคราะห์ในฐานะสัญลักษณ์ที่ผู้แต่งและผู้อ่านต่างมีปฏิสัมพันธ์ด้วยความเข้าใจร่วมกันผ่านประสบการณ์ทางวัฒนธรรมของยุคสมัย จากนั้นผู้วิจัยจึงจัดจำแนกความหมายเชิงสัญลักษณ์ของคำว่าต้นหลิว (柳) ที่ปรากฏในแต่ละบทกวีออกเป็นหมวดหมู่

4. การสรุปและอภิปรายผล (Summary and Discussion) ผู้วิจัยสังเคราะห์ผลการวิเคราะห์เชิงสัญลักษณ์เพื่อหาข้อสรุปเกี่ยวกับบทบาทและความหมายของคำว่าต้นหลิว (柳) ในวรรณกรรมจีนยุค

ราชวงศ์ถัง พร้อมอภิปรายถึงแนวโน้มในการใช้สัญลักษณ์นี้ว่าเกี่ยวข้องกับบริบททางสังคม วัฒนธรรม และความรู้สึกนึกคิดของกวีอย่างไร

3. ทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการวิจัยครั้งนี้ จากเอกสารบทความและรายงานการวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศโดยสรุปรวบรวมและนำเสนอหัวข้อตามลำดับ ดังนี้

3.1 บทบาทและอิทธิพลของกวีนิพนธ์สมัยราชวงศ์ถัง

ราชวงศ์ถังได้รับการยกย่องว่าเป็น “ยุคทองของกวีนิพนธ์จีน” เนื่องจากความเจริญรุ่งเรืองทางวัฒนธรรมและการสนับสนุนอย่างกว้างขวางจากราชสำนัก บทกวีในสมัยราชวงศ์ถังจึงมีบทบาทสำคัญในสังคม โดยเฉพาะในฐานะสื่อกลางในการแสดงอารมณ์ ความรู้สึก และค่านิยมทางสังคม (Nienhauser, 1986) กวีนิพนธ์จีนเป็นวัฒนธรรมทางด้านวรรณศิลป์ จีนที่มีความมั่งคั่งและมั่งคั่งในด้านลายลักษณ์อักษร มีบทบาทและมีความโดดเด่นที่สุดในการหล่อหลอมอัตลักษณ์ของประชาชนชาวจีนและสังคมจีน (นันทฤดี ปันิกจวานิชเจริญ และ วิภาวี วันละ, 2566)

วรรณกรรมประเภทบทกลอนในสมัยราชวงศ์ถังมีความเฟื่องฟูมาก บทกวีเหล่านี้ นอกจากจะมีความไพเราะแล้วยังมีเนื้อหาที่แสดงออกซึ่งอารมณ์สุนทรีย์และแฝงด้วยความคิดที่น่าสนใจ (Somsaktam, 2017) โดยนันทฤดี ปันิกจวานิชเจริญ และ วิภาวี วันละ (2566) ระบุว่า “ราชวงศ์ถังมีกวีอยู่ในทุกชนชั้นทุกอาชีพ ซึ่งกวีเหล่านี้ได้ทำหน้าที่ถ่ายทอดกวีนิพนธ์เพื่อใช้เป็นพื้นที่เปล่งเสียง และสะท้อนถึงช่วงอารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ ของตนเอง ทั้งยังเป็นตัวแทนให้กับประชาชนที่ทุกชั้นชนได้เป็นอย่างดีในช่วงที่ประเทศชาติตกอยู่ในสภาวะสงคราม ด้วยเหตุนี้กวีนิพนธ์จึงมีบทบาทในการควบคุมสังคม และสังคมก็เป็นตัวควบคุมกวีนิพนธ์เช่นกัน” นอกจากนี้ Wright and Twitchett (1979) ได้กล่าวไว้ว่า “กวีนิพนธ์ของราชวงศ์ถังสะท้อนถึงความมั่งคั่งทางวรรณศิลป์ เช่น การใช้ภาพพจน์ การเปรียบเทียบ และการสื่อความหมายโดยนัย (Literary Allusion) ซึ่งเป็นลักษณะที่ทำให้บทกวีมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว กวียุคนั้นนิยมสื่อความหมายเชิงปรัชญาและอารมณ์ที่ลึกซึ้งผ่านภาพของธรรมชาติเช่น ภูเขา แม่น้ำ และต้นไม้ รวมถึงการใช้สัญลักษณ์ในการสะท้อนความคิดและอารมณ์ของกวี”

บทกวีในราชวงศ์ถังไม่เพียงแต่สะท้อนการแสวงหาความสมดุลในปรัชญาจีนดั้งเดิมเท่านั้น แต่ยังช่วยให้กวีสามารถถ่ายทอดอารมณ์ที่หลากหลายได้ ธรรมชาติ สตรี และสุรา เป็นสิ่งที่นักกวีจีนและต่างประเทศให้ความสนใจร่วมกันในสร้างเสน่ห์เฉพาะตัวระหว่างวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน (Ding & Zang, 2022) ในปัจจุบัน กวีนิพนธ์สมัยราชวงศ์ถังได้ถูกแปลเป็นภาษาต่างประเทศ และมีบทบาทสำคัญในการสื่อสารและแลกเปลี่ยนข้ามวัฒนธรรม ถือเป็นสมบัติของศิลปะบทกวีคลาสสิกจีนและวัฒนธรรมคลาสสิกจีน เนื่องจากกวีนิพนธ์สมัยราชวงศ์ถังเป็นผลงานที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อสร้างสรรค์ผลงานวรรณกรรมรุ่นหลัง (Liu, 2015)

3.2 บทบาทของต้นหลิว (柳) ในบทกวีราชวงศ์ถัง

ต้นหลิว (柳) เป็นต้นไม้ที่ปลูกกันอย่างแพร่หลายในสมัยราชวงศ์ถัง เป็นต้นไม้ที่เติบโตได้ง่าย จึงนิยมปลูกกันทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นในลานบ้าน หลังบ้าน ริมน้ำหรือริมสระน้ำ ต้นหลิวจึงพบเห็นได้ทุกที่ (Tan et al., 2022) ทำให้ภาพของต้นหลิวที่มีความอ่อนนุ่ม เปราะบางตามธรรมชาติ โดยมีกิ่งก้านที่ยาว และพลิ้วไหวตามสายลมและเติบโตอย่างเป็นระเบียบ ปรากฏอยู่ในชีวิตประจำวันของผู้คนในสมัยนั้น (Liu, 2015) อีกทั้งต้นหลิวยังเป็นพืชที่พบเห็นได้ทั่วไปในสวนส่วนตัวของชนชั้นสูง นักปราชญ์และนักกวี ในสมัยราชวงศ์ถัง (Yan & Guo, 2001) ตัวอย่างเช่น 白居易 และ 王績 กวีในสมัยราชวงศ์ถังได้มีการกล่าวไว้ในบทกวีถึงต้นหลิวที่ปลูกไว้ในสวนของตนเอง

จะเห็นได้ว่าต้นหลิวเป็นพันธุ์ไม้ที่พบเห็นได้ทั่วไปในสถานที่ต่าง ๆ หรือสวนส่วนตัวในสมัยราชวงศ์ถัง จึงทำให้นักปราชญ์ นักกวี และผู้คนในสมัยนั้นสามารถชื่นชมทัศนียภาพอันงดงามของกิ่งต้นหลิวที่พลิ้วไหวได้อยู่เสมอ โดยในบทกวีสมัยราชวงศ์ถัง กวีจึงได้มีการใช้คำว่า ต้นหลิว (柳) มาเป็นสัญลักษณ์แทนความรู้สึกนึกคิดของกวีที่แตกต่างกันออกไป อีกทั้งยังเป็นการเชื่อมโยงอารมณ์ของกวีกับธรรมชาติ มีการใช้ส่วนประกอบของต้นหลิว เช่น สี ใบ และกิ่ง เพื่อสะท้อนอารมณ์ที่ลึกซึ้ง โดยจากการทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยขอแบ่งภาพของต้นหลิวที่พบในบทกวีของราชวงศ์ถังออกเป็น 5 ข้อตามตารางด้านล่างดังต่อไปนี้

ความหมาย	เนื้อหา (ที่มา)
1. การจากลา	คนโบราณมักใช้ภาพของต้นหลิวในการบรรยายฉากที่ต้องพลัดพรากจากญาติพี่น้องและเพื่อนฝูง ต้นหลิวมักถูกเชื่อมโยงกับคำต่าง ๆ เช่น “นักเดินทาง” “ผู้สัญจรผ่านไป” “คนห่างไกล” “คำอำลา” “การจากไป” “ความคิด” “การส่งตัวไป” เป็นต้น เพื่อแสดงถึงอารมณ์ภายในของกวี (Peng et al., 2024)
2. ความคิดถึงบ้านเกิด	คนสมัยโบราณใช้คำพ้องเสียงในการแสดงอารมณ์ได้เป็นอย่างดี เช่น “柳” (ต้นหลิว) และ “留” (อยู่ต่อ) (Tan et al., 2022)
3. การมาถึงของฤดูใบไม้ผลิ	กิ่งต้นหลิวสีเขียวอ่อนจะงอกออกมาเป็นสัญญาณแห่งการฟื้นตัวของทุกสิ่ง กิ่งก้านของต้นหลิวจะแผ่กิ่งก้านสาขาออกไปอย่างไม่ขาดสาย ทำให้เกิดความเขียวชอุ่มและสื่อถึงการมาถึงของฤดูใบไม้ผลิ (Peng et al., 2024)
	กวีหลายคนพรรณนาถึงฤดูใบไม้ผลิตัวด้วยต้นหลิวที่แตกกิ่งก้าน ในขณะที่อากาศยังคงหนาวเย็นในช่วงต้นฤดูใบไม้ผลิ กิ่งของต้นหลิวจึงแตกหน่อใหม่ ผู้คนมักพูดว่าต้นหลิวส่งสารแห่งฤดูใบไม้ผลิมาให้ผู้คนก่อนเวลา นอกจากนี้ยังนำความสุขของฤดูใบไม้ผลิมาให้ด้วย (Tan et al., 2022)

ความหมาย	เนื้อหา (ที่มา)
4. สัญลักษณ์ของ ผู้หญิง	กวีบางคนใช้ต้นหลิวเพื่อสื่อถึงความเคียดแค้นและความหงุดหงิดที่เก็บกดเอาไว้ของผู้หญิง ที่ถูก กักขังอยู่ในห้องของตนเอง (Peng et al., 2024) ต้นหลิวมีลักษณะคล้ายกับหญิงสาวที่มีความอ่อนไหวและพริ้วไหวเมื่อถูกลมพัด ใบของต้นหลิว ยังมักใช้เพื่อบรรยายคิ้วและดวงตาของผู้หญิง (Tan et al., 2022)
5. สัญลักษณ์แห่ง ความอาลัยต่อ แผ่นดินเกิด	กวีมักใช้ต้นหลิวในบทกวีเพื่อแสดงความรักใคร่และคร่ำครวญถึงความเสื่อมโทรมของดินแดน (Tan et al., 2022)

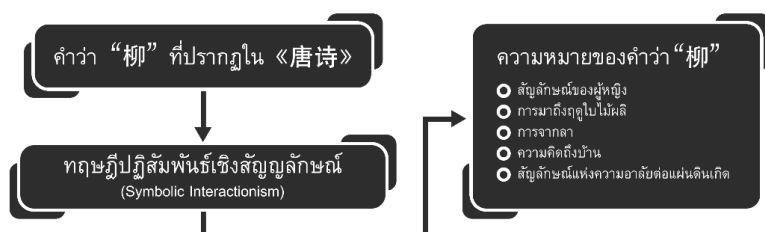
3.3 ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Interactionism)

ทฤษฎีนี้เป็นแนวคิดที่อธิบายว่ามนุษย์เรียนรู้และกระทำสิ่งต่าง ๆ ผ่าน “สัญลักษณ์” โดย Herbert Blumer เป็นผู้พัฒนาแนวคิด “ปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์” (Symbolic Interactionism) มองว่าสังคมเกิดจากกระบวนการที่มนุษย์ให้ความหมายต่อสิ่งต่าง ๆ ผ่านการปฏิสัมพันธ์กัน มิใช่เป็นสิ่งที่มีความหมายตายตัวโดยธรรมชาติ มองว่าความหมายเกิดขึ้นจาก (1) การที่มนุษย์กระทำสิ่งต่าง ๆ ตามความหมายที่ตนมอบให้ผู้คน วัตถุ และสถานการณ์ มากกว่าที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้าภายนอกเพียงอย่างเดียว (2) ความหมายเหล่านี้เกิดขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (3) ความหมายได้รับการตีความ ปรับเปลี่ยน และสร้างซ้ำอยู่เสมอในบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลง (Blumer, 1969) โดยสัญลักษณ์ (symbol) หมายถึงสิ่งที่มนุษย์ใช้แทนสิ่งอื่น เช่น คำพูด เครื่องหมาย หรือภาพลักษณ์ต่าง ๆ (ชัญญรัชต์ บ่อคำ และ พรพรรณ ประจักษ์เนตร, 2565; ธเนศ เวศร์ภาดา, 2549; ผกาพันธ์ อินตะแก้ว, 2562) นอกจากนี้ รุ่งนภา ยรรยงเกษมสุข (2556) เน้นว่า “สัญลักษณ์ช่วยให้มนุษย์ก้าวข้ามเวลา สถานที่ หรือตัวของเขาเอง” โดยอาศัยจินตนาการเชิงสัญลักษณ์ในการเข้าใจอดีต อนาคต หรือมุมมองของผู้อื่น แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องโดยตรงกับการศึกษาสัญลักษณ์ในกวีนิพนธ์จีน ซึ่งการใช้ถ้อยคำหรือภาพพจน์ของ “ต้นหลิว” (柳) ไม่ได้มีความหมายคงที่ แต่ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ ความเชื่อ และการตีความร่วมกันของกวีและสังคมในแต่ละยุคสมัย กล่าวคือ “ต้นหลิว” (柳) ในบทกวีจีนจึงมิได้เป็นเพียงพืชพรรณในธรรมชาติ แต่เป็นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ความหมายถูกสร้างและเปลี่ยนแปลงได้ ตามกระบวนการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของผู้คนในสมัยนั้น เช่น การวิเคราะห์คำว่าต้นหลิว (柳) ในบทกวีจีนยุคราชวงศ์ถัง ใช้แทนความรู้สึกอำลา ความโศกเศร้า หรือความคิดถึง ดังที่นำเสนอในหนังสือภูมิศาสตร์โบราณ 《三辅黄图》 ที่บันทึกธรรมเนียมการหักกิ่งหลิวส่งแขก ณ สะพานป่า (灞) ของเมืองฉางอัน การใช้คำว่าต้นหลิว (柳) จึงสะท้อนการให้ความหมายเชิงสัญลักษณ์ที่แตกต่างตามบริบท ด้วยเหตุนี้ งานวิจัยนี้จึงวิเคราะห์คำว่าต้นหลิว “柳” ในบทกวียุคราชวงศ์ถังโดยเลือกใช้ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ของ Blumer เพื่อศึกษาการให้ความหมายของกวีที่สะท้อนผ่านบทกวีแต่ละบท ซึ่งเป็นการตีความเชิงสังคมและวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้ง

กรอบแนวคิดการวิจัย

แผนภาพที่ 1

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัยฉบับนี้มีที่มาจากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการใช้สัญลักษณ์ในกวีนิพนธ์จีนสมัยราชวงศ์ถัง และแนวคิดหลักของทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Interactionism) ของ Blumer (1969) ซึ่งมองว่าสัญลักษณ์ทั้งหลายในสังคมได้รับความหมายผ่านกระบวนการปฏิสัมพันธ์และการตีความร่วมกันของมนุษย์ในบริบททางสังคมและวัฒนธรรม ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยกำหนดให้ ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ เป็น ตัวแปรต้น (Independent Variable) ที่ใช้เป็นกรอบทฤษฎีในการอธิบายการสร้างและการให้ความหมายของสัญลักษณ์ทางวรรณกรรม ส่วน ความหมายของคำว่าต้นหลิว (柳) ในกวีนิพนธ์สมัยราชวงศ์ถัง ถือเป็น ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ซึ่งสืบเนื่องมาจากการศึกษาผลงานกวีนิพนธ์ถึงและการทบทวนวรรณกรรมก่อนหน้า (เช่น Liu, 2015; Peng et al., 2024; Tan et al., 2022) ที่ชี้ให้เห็นว่าต้นหลิวทำหน้าที่เป็นสัญลักษณ์สะท้อนภาวะอารมณ์และบริบททางวัฒนธรรมของกวีอย่างหลากหลาย

กล่าวได้ว่าที่มาของตัวแปรตามเกิดจากการสังเคราะห์ประเด็นร่วมในวรรณกรรมที่ผ่านมาซึ่งชี้ถึง “ความหลากหลายของความหมายสัญลักษณ์ต้นหลิว” และงานวิจัยนี้ได้ใช้ทฤษฎีของ Blumer เป็นฐานแนวคิดเพื่ออธิบายกลไกการเกิดความหมายเหล่านั้นในมิติทางสังคมและวัฒนธรรม

4. ผลการศึกษา

จากการศึกษาและวิเคราะห์สัญลักษณ์ในบทกวีจีนยุคราชวงศ์ถัง กรณีศึกษาต้นหลิว (柳) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เข้าใจถึงการเชื่อมโยงระหว่างธรรมชาติและอารมณ์มนุษย์ รวมถึงความลึกซึ้งของวัฒนธรรมของผู้คนในยุคราชวงศ์ถัง อีกทั้งเพื่อให้สามารถนำมาเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนชาวไทยในการศึกษาภาษาจีน โดยผู้วิจัยได้ศึกษาและวิเคราะห์บทกวีผ่านหนังสือรวบรวมบทกวีสมัยราชวงศ์ถังสามร้อยบท 《唐诗》 ของ Zhao Changping (赵昌平) (Zhao, 2006) โดยใช้ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Interactionism) ผู้วิจัยพบว่ามีบทกวีที่มีการนำคำว่าต้นหลิว (柳) มาใช้เป็นสัญลักษณ์จำนวนทั้งหมด 22 บท ซึ่งสามารถจำแนกความหมายได้ดังนี้

4.1 การจากลา

4.1.1 ……忽见陌头杨柳色，悔教夫婿觅封侯。(王昌龄，ความอาลัยของหญิงในห้องหอ 《闺怨》)

คำแปล : ทันใดนั้นที่ข้าเห็นสีเขียวของต้นหลิวริมทาง ขำรู้สึกเสียใจที่ผลักดันให้สามีของข้าออกไปแสวงหาตำแหน่งและเกียรติยศ

คำอธิบาย : บทกวีสะท้อนความเศร้าของหญิงสาวที่อยู่ลำพังขณะสามีไปรบ เมื่อเห็นต้นหลิวริมทาง เธอยังเสียใจที่สนับสนุนให้เขาจากไป เพราะต้นหลิวซึ่งมักปลูกตามเส้นทางเดินทางและมีลักษณะกิ่งพลิ้วไหว มักสื่อถึงความอาลัยและการจากลา

4.1.2 ……羌笛何须怨杨柳，春风不度玉门关。(王之涣，ออกสู่ชายแดน 《出塞》)

คำแปล : จะมัวใช้ขลุ่ยเจียงบรเลงเพลงต้นหลิว (杨柳曲) อันโศกเศร้าเพื่อโอดครวญว่าฤดูใบไม้ผลิมาช้าไปทำไมกัน ในเมื่อสายลมแห่งฤดูใบไม้ผลิไม่อาจพัดข้ามด่านยวี๋เหินมาถึงที่นี้อยู่แล้ว

คำอธิบาย : บทกวีนี้สื่อถึงความรู้สึกของทหารที่ประจำการอยู่ชายแดน พวกเขาต้องเผชิญกับความหนาวเหน็บ ความเหงา และความรู้สึกโดดเดี่ยวเนื่องจากต้องพลัดพรากจากบ้านเกิด และการใช้ขลุ่ยเจียงในการบรรเลงเพลงต้นหลิว (杨柳曲) ก็ยังเป็นการตอกย้ำว่าในเวลานี้พวกเขายังไม่สามารถที่จะกลับไปยังบ้านของตนได้

ในการจากลาของคู่รักหรือการจากบ้านเกิดของทหารที่ถูกส่งไปประจำชายแดน สะท้อนหลักการของทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า “ต้นหลิว” ได้กลายเป็นสัญลักษณ์ทางสังคมที่สื่อถึง “การอำลา” โดยเป็นความหมายที่ได้รับการยอมรับร่วมกันในวัฒนธรรมจีน ในบทกวี 《闺怨》 กล่าวไว้ว่า “ทันใดนั้นที่ข้าเห็นสีเขียวของต้นหลิวริมทาง ขำรู้สึกเสียใจที่ยุงให้สามีของข้าออกไปแสวงหาตำแหน่งและเกียรติยศ” แม้ในระบบความเชื่อของจีน สีเขียวจะสอดคล้องกับธาตุไม้ (木) และมักสื่อถึงสุขภาพ ความเจริญรุ่งเรือง และความเปลี่ยนแปลงที่ดี แต่เมื่อนำมาใช้กับ “ต้นหลิว” ซึ่งมักปลูกตามริมทางและเป็นฉากของการจากลา สีเขียวจึงกลับมีนัยของความโศกเศร้าและความอาลัย โดยเฉพาะเมื่อผู้คนในอดีตมีธรรมเนียม “หักกิ่งหลิว” มอบให้กันเพื่อแสดงความคิดถึงในยามอำลา

แนวคิดนี้ยังปรากฏในบทกวีออกสู่ชายแดน 《出塞》 ที่กล่าวว่า “จะมัวใช้ขลุ่ยเจียงบรเลงเพลง 《杨柳曲》 อันโศกเศร้าเพื่อโอดครวญว่าฤดูใบไม้ผลิมาช้าไปทำไมกัน ในเมื่อสายลมแห่งฤดูใบไม้ผลิไม่อาจพัดข้ามด่านยวี๋เหินมาถึงที่นี้อยู่แล้ว” เพลง 《杨柳曲》 หรือ “เพลงต้นหลิว” สื่อถึงธรรมเนียม

การ “หักกิ่งหลิวอำลา” อันเป็นรูปแบบการแสดงความอาลัยที่สืบทอดกันมา ดังนั้น “ต้นหลิว” โดยเฉพาะ “กิ่งหลิว” จึงกลายเป็นสัญลักษณ์ที่ส่งมตีความอย่างเป็นเอกภาพว่าแทนการจากลา และในบริบทของ บทกวียุคโบราณของจีน จึงสะท้อนความเศร้า ความคิดถึง และความอาลัยในความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ได้อย่างลึกซึ้งผ่านพลังของสัญลักษณ์ที่ได้รับการสร้างความหมายร่วมกันในสังคม

4.2 ความคิดถึงบ้านเกิด

……岭猿同旦暮，江柳共风烟。(刘长卿，บทกวีรับปีใหม่《新年作》)

คำแปล : ยามเช้าจรดเย็น มีเพียงฝูงวานรเป็นเพื่อนคลายเหงา และต้นหลิวริมน้ำ ที่ร่วมทนรับลมและหมอกควันด้วยกัน

คำอธิบาย : บทกวีนี้สะท้อนความรู้สึกเศร้าสร้อยของกวี ที่ต้องเผชิญกับความเหงา ความโดดเดี่ยว และความยากลำบากในสถานที่ห่างไกล ในประโยคที่บอกว่า “มีเพียงต้นหลิวริมน้ำที่ต้องทนรับลมและหมอกควันร่วมกัน” แสดงให้เห็นว่ากวีต้องเผชิญกับสภาพแวดล้อมที่ยากลำบากร่วมกับ ต้นหลิว ดังนั้นต้นหลิวจึงเป็นเสมือนตัวแทนของความรู้สึกคิดถึงบ้านเกิดของกวีที่ต้องทนทุกข์อยู่ในสถานที่ห่างไกล

จากบทกวี《新年作》 ต้นหลิวถูกกล่าวถึงในบทกวีที่สะท้อนถึงความคิดถึงบ้านเกิด โดยเฉพาะ ในบทกวีที่กล่าวถึงการเดินทางไกล นักกวีมักใช้หลิวเป็นเครื่องหมายแสดงถึงความผูกพันระหว่างบุคคล ซึ่งแสดงให้เห็นว่าความหมายของสัญลักษณ์นี้ถูกสร้างขึ้นผ่านปฏิสัมพันธ์ของคนในสังคมที่ใช้ต้นหลิวเป็น ตัวแทนของความคิดถึง

4.3 การมาถึงของฤดูใบไม้ผลิ

4.3.1 ……变调如闻杨柳春 ……(李颀，เมื่อได้ฟังเสียงปี่ของอาณาวานชาน《听安万善吹觱篥歌》)

คำแปล : ท่วงทำนองก็เปลี่ยนไปกลายเป็นเพลง “หยางหลิว” ที่สดใสเหมือนลม ฤดูใบไม้ผลิ ที่พัดผ่านสวนหลวงของราชวงศ์ฮั่น

คำอธิบาย : 《听安万善吹觱篥歌》 เป็นกลอนที่บรรยายถึงการฟังเสียงปี่ (觱篥— เป็นเครื่องดนตรีเป่าของจีน โดยมีลักษณะคล้ายขลุ่ยของไทย) กวีได้แสดง ความรู้สึกต่าง ๆ ผ่านเสียงดนตรี ซึ่งต้นหลิวในบทกวีนี้เป็นสัญลักษณ์ ของลมฤดูใบไม้ผลิที่พัดผ่านสวนหลวงของราชวงศ์ฮั่น ทำให้เกิด ความสดใสและมีชีวิตชีวา

4.3.2 风吹柳花满店香…… (李白, ร่ำลาที่ร้านสุราเมืองจินหลิง 《金陵酒肆留别》)

คำแปล : สายลมพัดพาดอกหลิวปลิวไสว หอมอบอวลทั่วร้านสุรา

คำอธิบาย : บทกวีนี้สะท้อนอารมณ์ของกวีเมื่อกำลังจะออกเดินทางจากจินหลิง และอำลามีตรสหายที่ร้านสุรา หลิวในบทกวีนี้บรรยายบรรยากาศในฤดูใบไม้ผลิที่ร้านเหล้า ดอกหลิวปลิวไสว ล่องลอยในสายลม

4.3.3 ……细柳新蒲为谁绿…… (杜甫, โศกา ณ ริมฝั่งน้ำ 《哀江头》)

คำแปล : ต้นหลิวที่ผลิหน่ออ่อนและต้นกกเขียวขจีเพื่อใครกันเล่า

คำอธิบาย : บทกวีนี้แต่งขึ้นในช่วงปลายราชวงศ์ถัง หลังเหตุการณ์กบฏอันลู่ซ่าน (安祿山之乱, ค.ศ. 755-763) ซึ่งนำไปสู่ความเสื่อมโทรมของราชวงศ์ถัง และความโศกเศร้าของประชาชน กวีเดินอยู่ริมแม่น้ำ สะท้อนให้เห็นว่างานอันที่เคยรุ่งเรืองบัดนี้เจียบเหงา ต้นหลิวและต้นกกยังคงเติบโตแต่กลับไม่มีใครมาชื่นชม

4.3.4 ……梅柳渡江春…… (杜审言, ขับตอบท่านลู่แห่งผู้หลิง ยามออกชมวิวดันฤดูใบไม้ผลิ 《和晋陵陆丞早春游望》)

คำแปล : ต้นเหมยและต้นหลิวสีเขียวสดใสส่งสัญญาณแห่งฤดูใบไม้ผลิข้ามผ่านจากฝั่งเหนือแม่น้ำสู่ฝั่งใต้

คำอธิบาย : กวีบทนี้บรรยายถึงการออกเดินทางและพรรณนาถึงทิวทัศน์ในฤดูใบไม้ผลิ โดยกวีใช้หลิวมาเป็นสัญลักษณ์ของฤดูใบไม้ผลิ

4.3.5 ……柳拂旌旗露未干。…… (岑参, สนองกลอนเจ้ายี่จื่อ: ยามเช้า ณ พระราชวังต้าหมิง 《奉和贾至舍人早朝大明宫之作》)

คำแปล : ต้นหลิวในพระราชวังกว้างไกวรง หยดน้ำค้างบนกิ่งก้านยังไม่แห้ง

คำอธิบาย : บทกวีนี้เป็นการบรรยายถึงภาพยามเช้าตรู่ที่พระราชวังต้าหมิงกง (大明宫 – ตั้งอยู่ในนครหลวงฉางอาน ปัจจุบันคือเมืองซีอาน มณฑลส่านซี เป็นที่ประทับหลัก และศูนย์กลางการปกครองของกษัตริย์ราชวงศ์ถัง) ที่มีกิ่งหลิวที่อ่อนไหวบัดสัมผัสธงทิวที่โบกสะบัด และน้ำค้างที่ยังคงเกาะกุมอยู่บนใบไม้แสดงให้เห็นถึงความสดชื่นและชีวิตชีวาของการมาถึงของฤดูใบไม้ผลิ

4.3.6 渭城朝雨浥轻尘，客舍青青柳色新。…… (王维，เพลงแห่งเว่ยเจิง 《渭城曲》)

คำแปล : ฝนยามเช้าชะล้างเมืองเว่ยเจิง ทำให้ฝุ่นละอองเปียกชื้นและไม่ลอยขึ้นมา
สีเขียวของต้นหลิวข้างโรงแรมสดชื่นเป็นพิเศษ

คำอธิบาย : บทกวีนี้มีความหมายเชิงสัญลักษณ์ที่เกี่ยวกับฤดูใบไม้ผลิ เพราะ
ต้นหลิวเป็นต้นไม้ที่แตกใบอ่อนและผลิหน่อใหม่ในช่วงต้นฤดูใบไม้ผลิ
หลังจากผ่านพ้นฤดูหนาวอันหนาวเหน็บมาแล้ว ความเขียวขจีของ
ต้นหลิวในบทกวีจึงเป็นสัญลักษณ์ของการเริ่มต้นของฤดูกาลใหม่

หลิวไม่ได้ปรากฏในฐานะพืชพรรณธรรมชาติทั่วไป หากแต่กลายเป็นภาพแทนของการเริ่มต้นใหม่
ความหวัง และการฟื้นตัวของชีวิตหลังฤดูหนาว ด้วยลักษณะกิ่งที่ผลิใบเขียวขจีในต้นฤดูใบไม้ผลิ กวีจึง
หยิบใช้ต้นหลิวเพื่อสื่อถึงอารมณ์แห่งความสดชื่นและชีวิตชีวา เช่น ในบทกวีของ Li Bai, Bai Juyi และ Du Fu
ที่สื่อถึงบรรยากาศแห่งฤดูใบไม้ผลิอย่างละเอียดอ่อนและงดงาม โดยมีได้เน้นเพียงความเปลี่ยนแปลงของ
ฤดูกาลเท่านั้น หากแต่เป็นการรับรู้ร่วมกันทางวัฒนธรรมว่าต้นหลิวคือตัวแทนของ “สารจากฤดูใบไม้ผลิ”
ที่ส่งถึงผู้คนก่อนเวลา ภาพของต้นหลิวที่พลิ้วไหวในสายลม ดอกหลิวที่ล่องลอยในอากาศ หรือสีเขียวของ
กิ่งอ่อนที่แตกต่งตรงในวัง ล้วนเป็นตัวอย่างของการสร้างสัญลักษณ์ที่มีใช้มีความหมายตายตัว แต่เกิดจาก
ความสัมพันธ์ระหว่างกวี สังคม และธรรมชาติอย่างลึกซึ้ง ผลการวิเคราะห์ส่วนนี้จึงตอบวัตถุประสงค์ของ
งานวิจัยได้ชัดเจนในการแสดงให้เห็นว่าความหมายของ “柳” ในกวีนิพนธ์ยุคราชวงศ์ถังนั้นมีความหลากหลาย
และลุ่มลึกเกินกว่าที่ปรากฏ และสามารถสะท้อนให้เห็นความละเอียดอ่อนทางวรรณศิลป์และอารมณ์ร่วม
ในวัฒนธรรมจีนได้อย่างงดงามและทรงพลัง

4.4 สัญลักษณ์ของผู้หญิง

……芙蓉如面柳如眉 …… (白居易, บทเพลงแห่งความอาลัยอันยาวนาน 《长恨歌》)

คำแปล : ดอกบัวงามราวกับใบหน้าของเธอ ส่วนใบหลิวก็งดงามราวกับคิ้วของเธอ

คำอธิบาย : 《长恨歌》เป็นหนึ่งในบทกวีที่มีชื่อเสียงที่สุดของ Bai Juyi (白居易)
กวีจีนยุคราชวงศ์ถัง บทกวีนี้เล่าถึงความรักอันลึกซึ้งระหว่างจักรพรรดิ
ถังเสวียนจง (唐玄宗) และสนมเอกหยางกุ้ยเฟย (杨贵妃) ซึ่งจบลง
อย่างโศกเศร้าจากเหตุการณ์กบฏอันลู่ซัน โดยบทกวีได้มีการใช้ใบหลิว
ที่มีลักษณะโค้งและเรียวยาวมาเป็นสัญลักษณ์ของคิ้วที่มีความโค้งและ
เรียวสวย เป็นการนำความสวยงามของธรรมชาติมาเปรียบเทียบกับ
ความอ่อนโยนและความสง่างามของใบหน้าผู้หญิง

ในบทกวี 《长恨歌》 ของ Bai Juyi ที่พรรณนาใบหลิวเสมือนคิ้วของหยางกุ้ยเฟย ทำให้ภาพ
ของหญิงสาวในบทกวีงดงามอย่างมีชีวิตชีวาผ่านภาษาวรรณศิลป์ที่อ่อนช้อย ต้นหลิวในที่นี้จึงไม่ได้มีหน้าที่

เพียงเป็นองค์ประกอบของภูมิทัศน์ แต่กลายเป็นเครื่องมือในการสื่อถึงความรู้สึก ความละเอียดอ่อน และความเปราะบางในจิตใจของหญิงสาว โดยเฉพาะในบริบทของความรัก ความคิดถึง หรือแม้แต่ความเศร้าโศก ที่มีอาจเอื้อนเอ่ยตรง ๆ ได้อย่างชัดเจน กวีนำธรรมชาติมาแทนภาวะภายในของมนุษย์อย่างแนบเนียน ทำให้ต้นหลิวกลายเป็นสัญลักษณ์สำคัญที่สื่อถึงความเป็นหญิงในมิติที่งดงามและลึกซึ้ง

4.5 สัญลักษณ์แห่งความอาลัยต่อแผ่นดินเกิด

近寒食雨草萋萋, 著麦苗风柳映堤。…… (无名氏, บทกวีเบ็ดเตล็ด《杂诗》)

คำแปล : สายฝนปรอย ๆ ต้อนรับเทศกาลหวนสื่อ หล่อเลี้ยงให้หญ้าหอมองงาม เขียวชุ่ม ลมฤดูใบไม้ผลิพัดต้นกล้าข้าวสาส์ และยังพัดเข้าไปในต้นหลิว รินน้ำ พลิวไหวสะท้อนเงาบนเขื่อนยาว

คำอธิบาย : ในบทกวีได้บรรยายถึงต้นหลิวที่สะท้อนเงาอยู่ริมน้ำซึ่งตัวแทนของ ความรู้สึกอาลัยต่อแผ่นดินเกิดของกวี เพราะแม้ว่ากวีจะอยากกลับไปยัง แผ่นดินเกิดมากแค่ไหนแต่ก็ไม่สามารถทำได้ นอกจากนี้ภาพของต้นหลิว ที่พลิ้วไหวไปตามสายลม ยังสะท้อนถึงความอ่อนไหวและความเศร้าโศก

ต้นหลิวมักถูกใช้ในบริบทของการจากบ้านเกิดไปอย่างไม่เต็มใจ หรือสะท้อนความรู้สึกคิดถึงถิ่นฐานเดิมในบทกวีจีนโบราณ ซึ่งสามารถอธิบายผ่านทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ได้ว่า ความหมายของต้นหลิวในฐานะสัญลักษณ์แห่งความอาลัยต่อแผ่นดินเกิดนั้นเกิดขึ้นจากการที่ผู้คนรับรู้ร่วมกันว่า ต้นหลิวเป็นตัวแทนของความผูกพันทางอารมณ์ การที่นักกวีเลือกใช้ต้นหลิวเพื่อแสดงถึงความอาลัยนี้ เกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างสังคมกับธรรมชาติ ซึ่งก่อให้เกิดการสร้างสัญลักษณ์ที่มีความหมายลึกซึ้งและส่งต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่น

4.6 การบรรยายบรรยากาศเยียบสงบหรือสันโดษ

4.6.1 …… 门前学种先生柳。…… (王维, บทขับแม่ทัพเก่า《老将行》)

คำแปล : ข้างน้ประตูปลูกต้นหลิวห้าต้นหน้าบ้านคล้าย เกาเจียน ปราชญ์แห่งราชวงศ์จิ้น

คำอธิบาย : บทกวีนี้เป็นบทกวีที่สะท้อนถึงความรู้สึกของแม่ทัพเก่าที่เคยเป็น ยอดนักรบ แต่ถูกปลดจากตำแหน่งและต้องใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย สันโดษ อย่างไรก็ตาม เขายังมีจิตใจแห่งนักรบและปรารถนาที่จะออกศึก เพื่อสร้างเกียรติยศอีกครั้ง โดยหลิวในบทกลอนนี้ มาจาก 先生柳 โดยในสมัยราชวงศ์จิ้น เกาเจียนกลับไปใช้ชีวิตอย่างสันโดษ เขาได้ปลูก ต้นหลิวห้าต้นไว้หน้าบ้าน และเขียนเรื่อง《五柳先生传》เพื่อใช้เป็น เรื่องราวอ้างอิงถึงการใช้ชีวิตอย่างสันโดษ คำว่า“先生柳” จึงกลายเป็น สัญลักษณ์ของการใช้ชีวิตสันโดษ

4.6.2 ……狂歌五柳前。(王维, มอบแต่เผยตี้ ณ เรือนสงบแห่งหว่างชวน 《辋川闲居赠裴秀才迪》)

คำแปล : ร้องเพลงอย่างบ้าคลั่งหน้าต้นหลิวห้าต้น

คำอธิบาย : บทกวีนี้กวีใช้ภาพพจน์ทางธรรมชาติและฉากชีวิตเรียบง่ายเพื่อถ่ายทอดความสุขของการอยู่ห่างไกลจากความวุ่นวายของสังคม กวีเปรียบเทียบกับตัวเองกับ “五柳先生” หรือเถาเถียนที่เลือกหลีกหนีจากโลกทางการเมืองไปใช้ชีวิตอย่างสงบและสันโดษ

4.6.3 ……闲门向山路, 深柳读书堂。…… (刘春虚, บทกวีไร้ชื่อ 《阙题》)

คำแปล : ประตูจึงเหมิน (荆门) อันเงียบสงบเผชิญหน้ากับเส้นทางภูเขาที่คดเคี้ยว มีต้นหลิวหนาแน่นซ่อนตัวอยู่หอหนังสือที่สันโดษ

คำอธิบาย : บทกวีนี้บรรยายถึงบรรยากาศที่ผ่อนคลายและเงียบสงบ เรือนหนังสือที่ซ่อนตัวอยู่ในต้นหลิวหนาแน่น จึงทำให้เกิดความรู้สึกสันโดษ หลีกหนีจากความวุ่นวาย

4.6.4 ……波上马嘶看棹去, 柳边人歇待船归。…… (温庭筠, ข้ามน้ำทางใต้เมืองลี่โจว 《利州南渡》)

คำแปล : เฝ้ามองเรือในแม่น้ำที่บรรทุกม้าส่งเสียงร้องล่งลอยไปตามสายน้ำ ผู้คนได้ร่ำเฝ้าต้นหลิวเฝ้ารอเรือเทียบท่า

คำอธิบาย : จากบทกวี……柳边人歇待船归…… (บนฝั่งแม่น้ำใต้ต้นหลิว ผู้คนรอคอยเรือข้ามฟากอย่างสงบ) ไม่ได้แสดงถึงความวุ่นวายของการแย่งกันขึ้นเรือ หากแต่เป็นฉากที่เงียบสงบและเต็มไปด้วยความกลมกลืน ทำให้ต้นหลิวกลายเป็นฉากหลังที่แสดงถึงบรรยากาศอันเงียบสงบของริมฝั่งแม่น้ำ ซึ่งสะท้อนถึงความอดทน ความสงบนิ่ง และการรอคอยที่เปี่ยมด้วยความหวัง

ในบริบทของบทกวีจีนยุคราชวงศ์ถัง การใช้ “ต้นหลิว” เพื่อบรรยายบรรยากาศเงียบสงบหรือสันโดษสะท้อนให้เห็นกระบวนการสร้างความหมายของสัญลักษณ์ผ่านการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมตามแนวคิดของทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ของ Herbert Blumer ที่มองว่าสิ่งของหรือภาพใด ๆ จะมีความหมายได้โดยผ่านการตีความของผู้คนในสังคมนั้น ๆ กรณีของต้นหลิวในบทกวี เช่น ในงานของ Wang Wei และ Du Shenyan กวีมิได้กล่าวถึงต้นหลิวเพียงในฐานะพันธุ์ไม้ แต่ใช้กิ่งหลิวที่โอนเอนบัดลัมผสรง น้ำค้างบนใบที่ยังไม่แห้ง หรือเงาหลิวที่ปกคลุมเรือนหนังสือ เป็นสัญลักษณ์ของความนิ่ง สงบ และความสันโดษที่เป็นอุดมคติของปัญญาชนในยุคนั้น ความหมายเช่นนี้เกิดจากการที่ผู้คนในสังคมมี

ประสบการณ์ร่วมและมุมมองต่อ “ต้นหลิว” ว่าเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงกับชีวิตเรียบง่าย การหลีกเลี่ยงจากโลกแห่งอำนาจ และการดำรงอยู่อย่างสงบ ความหมายของต้นหลิวในบริบทนี้จึงมิใช่ธรรมชาติที่เปี่ยมกลาง แต่เป็นสัญลักษณ์ที่ได้รับการตีความและยอมรับร่วมกันผ่านปฏิสัมพันธ์ซ้ำ ๆ ระหว่างกวี วรรณกรรม และผู้อ่าน จนกลายเป็นภาพแทนของความเรียบง่ายและความสันโดษทางจิตวิญญาณอย่างลึกซึ้ง

4.7 ความเหงาและความอ้างว้าง

4.7.1 洞门高阁霭余晖，桃李阴阴柳絮飞。…… (王维, ตอบบทกวีแด่ท่านกั๋ว ขำราชการ
ในราชสำนัก 《酬郭给事》)

คำแปล : ประตුවังปิดล็อกเข้าไปในหอสูง แสงตะวันยามเย็นส่องแสงเมฆและหมอก
ต้นท้อและต้นพลัมมีร่มเงาหนาที่บันทึวลีปวิวอน

คำอธิบาย : บทกวีนี้ ดันหลิวที่ปลิวว่อนในยามเย็นสื่อถึงการเปลี่ยนแปลงของฤดูกาล และการร่วงโรย อีกทั้งเป็นการสื่อถึงความเจ็บสงบ ความเปล่าเปลี่ยว และความเหงาที่ปกคลุมบรรยากาศเหงาทำให้รู้สึกถึงความรู้สึกเหงาของข้าราชการที่ต้องอยู่ประจำการในวังอย่างโดดเดี่ยว

4.7.2 ……长乐钟声花外尽，龙池柳色雨中深。…… (钱起, มอบกลอนแต่ท่านเผยหน้าวัง
《赠阙下裴舍人》)

คำแปล : เสียงระฆังยามรุ่งที่พระราชวังฉางเล่อดังกังวาน สายลมพัดกลีบดอกไม้
ปลิวลอยออกนอกกำแพงวัง ริมสระมังกร กิ่งหลิวยังอ่อน สายน้ำยิ่งลึก

คำอธิบาย : บทกวีบรรยายถึงเสียงระฆังและดอกไม้้นอกกำแพงวังแสดงถึงความรื่นเริง
และควมมีชีวิตชีวา ในขณะที่ยวกันต้นหลิวที่ “ลึกลับ” ในสายฝนกลับสร้าง
บรรยากาศที่เงียบสงบและโดดเดี่ยว โดยความเงียบสงบนี้อาจทำให้เกิด
ความรู้สึกเหงาและความอ้างว้าง โดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบกับความรื่นเริง
ภายนอก

ในบทกวีตอบบทกวีแต่ท่านกวี ข้าราชการในราชสำนัก 《酬郭给事》 ได้กล่าวถึงต้นหลิวที่ปลิวว่อนในยามเย็น สื่อถึงการเปลี่ยนแปลงของฤดูกาลและการร่วงโรย อีกทั้งเป็นตัวแทนของความเจียบสงบและความเปล่าเปลี่ยว ภาพของต้นหลิวในที่นี้สะท้อนความรู้สึกเหงาของข้าราชการที่ต้องอยู่ประจำการในวังอย่างโดดเดี่ยว ซึ่งเป็นผลจากปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่กำหนดให้ต้นหลิวเป็นเครื่องหมายของความอ้างว้าง เช่นเดียวกับในบทกวีมอบกลอนแต่ท่านเผยหน้าวัง 《赠阙下裴舍人》 ที่สะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกเปล่าเปลี่ยวท่ามกลางความเจียบสงบ ความหมายของต้นหลิวในที่นี้เกิดจากการตีความของสังคมที่เชื่อมโยงธรรมชาติกับสภาวะทางอารมณ์ของมนุษย์และเมื่อเชื่อมโยงกับแนวคิดของปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ ต้นหลิวไม่ได้เป็นเพียงแค่วัชชนิดหนึ่ง แต่ได้รับการตีความในฐานะตัวแทนของความอ้างว้าง

ผ่านบริบทของการใช้ชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป สังคมและวัฒนธรรมมีส่วนในการสร้างและต่อยอดความหมายนี้ผ่านบทกวีและวรรณกรรม

4.8 การมาถึงของเทศกาลหานสือ (寒食天)

春城无处不飞花，寒食东风御柳斜。…… (韩翃, เทศกาลหานสือ 《寒食》)

คำแปล : ทิวทั้งเมืองในฤดูใบไม้ผลิ ดอกไม้ปลิวว่อน ในเทศกาลอาหารเย็น (寒食天)
สายลมตะวันออกพัดต้นหลิวในพระราชวังให้เอนเอียง

คำอธิบาย : บทกวีสื่อถึงการมาถึงของเทศกาลหานสือ โดยมีสายลมจากทางทิศตะวันออกเฉียงใต้พัดต้นหลิวในพระราชวังให้เอนเอียงเป็นสัญญาณว่าเทศกาลหานสือได้มาถึงแล้ว

ในบทกวีจินยุคราชวงศ์ถัง ต้นหลิวปรากฏในฐานะสัญลักษณ์ที่บ่งบอกถึงการมาถึงของเทศกาลหานสือ (寒食天) ซึ่งเป็นเทศกาลสำคัญในช่วงต้นฤดูใบไม้ผลิ ซึ่งมักจะตรงกับช่วงต้นเดือนเมษายนโดยกวีมักใช้ภาพของต้นหลิวที่เอนเอียงตามสายลมตะวันออก เพื่อสื่อถึงการเปลี่ยนผ่านของฤดูกาลและการมาถึงของช่วงเวลาแห่งพิธีกรรม เช่น ในบทกวีเทศกาลหานสือ 《寒食》 ของ Han Yi ที่กล่าวว่า “สายลมตะวันออกพัดต้นหลิวในพระราชวังให้เอนเอียง” ภาพดังกล่าวไม่เพียงบรรยายความงามของธรรมชาติในฤดูใบไม้ผลิ แต่ยังเป็นรหัสสัญลักษณ์ที่ผู้คนในสังคมจีนโบราณรับรู้ร่วมกันว่าคือสัญญาณของเทศกาลหานสือ ความหมายเช่นนี้สอดคล้องกับทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ของ Herbert Blumer ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ความหมายของสัญลักษณ์ไม่ได้กำหนดโดยตัวสิ่งนั้นเอง แต่เกิดจากการสร้างและยอมรับร่วมกันในบริบทของวัฒนธรรมและประสบการณ์ทางสังคม ต้นหลิวในกรณีนี้จึงมิใช่เพียงไม้ยืนต้นตามฤดูกาล แต่เป็นเครื่องหมายของช่วงเวลาเฉพาะที่เชื่อมโยงธรรมชาติเข้ากับวิถีชีวิตของผู้คนผ่านการตีความร่วมกันที่สืบทอดกันมาในวัฒนธรรมจีน

4.9 ไร้ความรู้สึก

……无情最是台城柳，依旧烟笼十里堤。(韦庄, ราลีนครไถเจิง 《合城》)

คำแปล : ต้นหลิวแห่งไถเจิงไร้หัวใจนัก ผ่านกาลเวลามานับศตวรรษ กลับยังคงแตกใบใหม่ เขียวอ่อนชุ่มชื้นราวมานหมอก แม้กึ่งกำนปกลุมแนวคันดินยาวไกลสลบลี้

คำอธิบาย : บทกวีนี้เป็นการบรรยายถึงต้นหลิวที่ไร้ความรู้สึก เพราะไม่ว่าเวลาจะผ่านไปนานหลายศตวรรษแต่ต้นหลิวก็ยังคงยืนหยัดอยู่ที่เดิมโดยไม่รู้สึกรู้สา เพราะต้นหลิวเป็นเพียงต้นไม้ที่ไม่สามารถไปไหนได้ แตกต่างจากมนุษย์ที่มีความรู้สึกและสามารถเคลื่อนที่ เปลี่ยนแปลงตนเองได้ไปตามสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

ในบทกวีจีนยุคราชวงศ์ถัง ต้นหลิวบางครั้งถูกนำเสนอในฐานะสัญลักษณ์ของการ “ไร้ความรู้สึก” โดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบกับสภาพจิตใจของมนุษย์ที่เต็มไปด้วยอารมณ์ ความเปลี่ยนแปลง และความทุกข์ เช่นในบทกวีรำลึกนครไถเจิง 《合城》ของ Wei Zhuang ที่กล่าวว่า “ต้นหลิวแห่งไถเจิงไร้หัวใจนัก ผ่านกาลเวลามานับศตวรรษ กลับยังคงแตกใบใหม่” ภาพของต้นหลิวในบทกวีไม่ได้เปรียบด้วยชีวิตชีวาต่งเช่นในบริบทอื่น หากกลับสะท้อนความเย็นชาและไม่ไยดีของธรรมชาติที่ยังคงดำรงอยู่เช่นเดิมท่ามกลางความเจ็บปวดและการเปลี่ยนแปลงของผู้คนและบ้านเมือง แนวคิดนี้สะท้อนอย่างชัดเจนตามทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ของ Herbert Blumer ซึ่งชี้ว่าความหมายของสัญลักษณ์ไม่ได้อยู่ที่ตัวสิ่งนั้น แต่เกิดจากการที่มนุษย์ “มอบ” ความหมายให้จากประสบการณ์ทางสังคมของตน ในกรณีนี้ ต้นหลิวถูกมนุษย์ตีความในฐานะสิ่งที่ “ไม่รู้สึกรู้สา” ต่อเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป กลายเป็นเครื่องเตือนใจถึงความเปลี่ยวเหงา ความไม่เท่าเทียมกันระหว่างสิ่งมีชีวิตกับธรรมชาติ และความไม่อาจควบคุมได้ของกาลเวลา บทกวีจึงไม่ได้มองต้นหลิวในแง่บวก หากแต่ใช้เป็นภาพสะท้อนความเจ็บปวดของมนุษย์ที่ต้องเปลี่ยนแปลง ขณะที่ธรรมชาติก็เพียงดำรงอยู่ตามวิถีของมันอย่างเย็นชา

4.10 ชมความงามธรรมชาติ

4.10.1 ……杨柳散和风…… (韦应物, ชานเมืองตะวันออก 《东郊》)

คำแปล : ต้นหลิวลู่ลมอ่อนพริ้ว เหมือนจะนำพาเอาสายลมอันแสนสดชื่นมาให้

คำอธิบาย : บทกวีนี้สะท้อนถึงอารมณ์ของกวีหลังจากติดอยู่ในหน้าที่ราชการมาเป็นเวลานาน และเดินทางไปสู่ธรรมชาติที่เงียบสงบทางชานเมืองตะวันออก โดยบทกวีได้บรรยายถึงความสงบของธรรมชาติ และต้นหลิวที่พลิ้วไหวราวกับสายลมพัดผ่านเบา ๆ ในบทกวีนี้ก็เป็นหนึ่งในสัญลักษณ์ที่กวีใช้บรรยายถึงความสงบและสวยงามของธรรมชาติ

4.10.2 ……红桃绿柳垂檐向。……(王维, บทขับว่าด้วยหญิงสาวแห่งลั่วหยาง 《洛阳女儿行》)

คำแปล : ดอกท้อแดงต้นหลิวเขียวเอนลู่ชายคา

คำอธิบาย : บทกวีนี้เป็นบทกวีแนวชีวิตและสังคม กวีได้เขียนบรรยายถึงการใช้ชีวิตของหญิงสาวในเมืองลั่วหยาง ที่เต็มไปด้วยความฟุ่มเฟือย และหลิวในบทกวีนี้ กวีได้ใช้บรรยายถึงภาพของบ้านที่หรูหราและการใช้ชีวิตท่ามกลางความงดงามที่มีทั้งต้นท้อและต้นหลิวปลูกรายล้อมรอบบ้าน

4.10.3 ……銮舆迥出千门柳, 阁道回看上苑花。…… (王维, บทสนองพระราชโองการชมวันดีท่ามกลางฝน ขณะเสด็จจากตำหนักฝั่งไหลสู่ตำหนักซึ่งซิ่ง 《奉和圣制从蓬莱向兴庆阁道中留春雨中春望之作应制》)

คำแปล : ผ่านต้นหลิวหน้าประตูพระราชวังนับพัน บนทางเดินลอยฟ้า มองย้อน
กลับไปเห็นดอกไม้ในสวนหลวง

คำอธิบาย : บทกวีได้มีการบรรยายถึงกิ่งก้านที่พลิ้วไหวอ่อนช้อยของต้นหลิว ทำให้
สื่อถึงความงามและความอ่อนโยน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่ออยู่คู่กับ
ดอกไม้ในสวนหลวง ยิ่งขับเน้นความงดงามของต้นหลิว

ในบทกวีจินยุคราชวงศ์ถัง ต้นหลิวมักถูกใช้เพื่อถ่ายทอดความงดงามของธรรมชาติอย่างอ่อนโยน
และละเมียดละไม โดยมีได้เน้นการสื่อความหมายเชิงอารมณ์หรือปรัชญาโดยตรง แต่เน้นการพรรณนา
ความงามของทิวทัศน์ในช่วงฤดูใบไม้ผลิที่ผู้คนสามารถพบเห็นได้จริงในชีวิตประจำวัน เช่น ในบทกวีของ
Wei Yingwu และ Wang Wei ที่กล่าวถึงหลิวที่พลิ้วไหวรับลมอ่อน หรือปลิวเคียงกับดอกท้อบริเวณชายคา
ล้วนเป็นภาพสะท้อนของทิวทัศน์อันสงบงามและเปี่ยมด้วยชีวิตชีวา เมื่อพิจารณาตามแนวคิดทฤษฎี
ปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ของ Herbert Blumer ต้นหลิวในบริบทนี้ได้รับความหมายจากประสบการณ์ร่วม
ของผู้คนในสังคมที่มองเห็น “ความงาม” และ “ความอ่อนโยน” จากลักษณะทางกายภาพของต้นไม้ชนิดนี้
ซึ่งเคลื่อนไหวตามสายลม ดูไม่แข็งกร้าว และปรากฏอยู่ในฉากธรรมชาติที่งดงามและสมดุล ความหมาย
ของต้นหลิวจึงเกิดจากกระบวนการมอบคุณค่าทางสุนทรียะร่วมกัน โดยกวีในยุคถังได้ยกระดับต้นไม้ธรรมดา
ให้กลายเป็นองค์ประกอบทางศิลปะที่สามารถถ่ายทอดความประทับใจ ความรื่นรมย์ และความละเมียดละไม
ในการมองโลกของชาวจีนโบราณได้อย่างลึกซึ้งและทรงพลัง

4.11 ความทรงจำ

……太液芙蓉未央柳 …… (白居易, บทเพลงแห่งความอาลัยอันยาวนาน 《长恨歌》)

คำแปล : ดอกบัวในสระไท่เย่บานสะพรั่ง ต้นหลิวในพระราชวังเว่ย์ยางก็ผลิใบ
ในฤดูใบไม้ผลิ

คำอธิบาย : ทั้งดอกบัวที่บานสะพรั่งในสระไท่เย่และต้นหลิวในพระราชวังเว่ย์ยาง
ในบทกวีนี้ใช้พรรณนาถึงความงามของสถานที่ที่หยางกุ้ยเฟยอาศัยอยู่
ซึ่งทำให้ผู้อ่านได้รู้สึกถึงความทรงจำและการรำลึกถึงอดีตของจักรพรรดิ

ในบทเพลงแห่งความอาลัยอันยาวนาน 《长恨歌》 กวีได้ใช้การผลิบานของต้นหลิวมาเป็นหนึ่ง
ในสัญลักษณ์ของความทรงจำหรือการรำลึกถึงอดีต โดยต้นหลิวในบทกวีนี้สื่อถึงภาพของต้นหลิวในฤดู
ใบไม้ผลิที่อ่อนโยนและงดงาม แต่ภายใต้ความงามนั้นแฝงด้วยความทรงจำอันโศกเศร้าและความอาลัยต่อ
ความรักที่ไม่อาจหวนคืนได้ กวีใช้ภาพของต้นหลิวที่ผลิใบเพื่อเปรียบกับธรรมชาติที่เวียนกลับมาได้ทุกปี
ขณะที่คนรักกลับจากไปอย่างไม่มีวันกลับ เมื่อพิจารณาตามแนวคิดทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ของ
Herbert Blumer ต้นหลิวในบริบทนี้เกิดจากการตีความและการให้ความหมายร่วมกันระหว่างกวีและสังคม

โดยความหมายของสัญลักษณ์มิได้ตายตัว แต่เกิดจากการสร้าง ตีความ และเปลี่ยนผ่านประสบการณ์ทางอารมณ์และวัฒนธรรมของมนุษย์

5. การอภิปรายผล

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าคำว่าต้นหลิว (柳) มิได้เป็นเพียงคำที่ใช้พรรณนาธรรมชาติ หากแต่มีบทบาทในฐานะ “สัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม” ที่ซ้อนทับด้วยความหมายเชิงอารมณ์ ความทรงจำ และอัตลักษณ์ทางสังคมของชาวจีนในยุคราชวงศ์ถัง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ของ Blumer ที่ชี้ว่าความหมายของสิ่งต่าง ๆ ไม่ได้อยู่ที่ตัววัตถุโดยตรง แต่เกิดจากการตีความและปฏิสัมพันธ์ในบริบทสังคมที่ผู้คนให้ความหมายร่วมกัน

เมื่อเปรียบเทียบกับการศึกษาก่อนหน้านี้ เช่น Peng et al. (2024) และ Tan et al. (2022) ที่กล่าวถึงบทบาทของต้นหลิวในฐานะตัวแทนของการจากลาและความคิดถึง งานวิจัยนี้ขยายขอบเขตการตีความออกไปสู่ความหมายอีกหลายระดับ ทั้งในมิติของความงามธรรมชาติ ความอาลัยต่อแผ่นดินเกิด ความสันโดษ ความไร้ความรู้สึก ไปจนถึงสัญลักษณ์ของผู้หญิงและการมาถึงของเทศกาล โดยผู้วิจัยจำแนกออกเป็น 11 หมวดหมู่ ซึ่งครอบคลุมมิติที่กว้างขวางและหลากหลายกว่าที่มีการศึกษาไว้ก่อนหน้านี้

การวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่าต้นหลิวในบทกวีถึงทำหน้าที่เป็น “ตัวกลาง” ในการถ่ายทอดภาวะทางอารมณ์และบริบททางวัฒนธรรม เช่น กรณีของการจากลา ที่มีการใช้ “สีเขียวของหลิว” เป็นนัยของความอาลัย แม้จะตรงข้ามกับสัญลักษณ์สีในระบบธาตุจีนแบบดั้งเดิม ความย้อนแย้งนี้สะท้อนกระบวนการให้ความหมายใหม่ผ่านบริบทของกวีนิพนธ์ ซึ่งเป็นหลักสำคัญของทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับความเห็นของรุ่งนภา ยรรยงเกษมสุข (2556) ที่มองว่าสัญลักษณ์ช่วยให้มนุษย์เข้าใจอดีตอนาคต และอารมณ์ของผู้อื่นผ่านมุมมองที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับข้อเสนอของ Wright and Twitchett (1979) ที่ระบุว่ากวีนิพนธ์ถึงมีความโดดเด่นด้านการใช้ภาพพจน์ (imagery) และการสื่อความโดยนัย (literary allusion) การใช้ต้นหลิวในบทกวีต่าง ๆ เช่น ในบท 《长恨歌》ของ Bai Juyi ที่ใช้ “ใบหลิว” เปรียบกับ “คิ้วของหญิงสาว” หรือใน 《合城》ของ Wei Zhuang ที่ต้นหลิวกลายเป็นสัญลักษณ์ของความเย็นชาไร้ความรู้สึก ล้วนสะท้อนความสามารถของกวีในการแปลงสัญลักษณ์ธรรมชาติให้เป็นภาพแทนของสภาวะภายในที่หลากหลาย

ข้อค้นพบเด่นของงานวิจัยนี้คือ การเปิดเผย “ขอบเขตของความหมาย” ที่ยืดหยุ่นและสัมพันธ์กับบริบทเฉพาะของแต่ละบทกวี โดยผู้วิจัยไม่จำกัดความหมายของ “柳” ไว้ในกรอบเดิม แต่ให้ความสำคัญกับการอ่านแบบพลวัต ซึ่งเข้าใจว่าสัญลักษณ์เปลี่ยนแปลงไปตามอารมณ์ของกวีและบริบทสังคม อันเป็นจุดแข็งที่ทำให้การศึกษารุ่นนี้สามารถเติมเต็มช่องว่างในวรรณกรรมวิจัยด้านกวีนิพนธ์ได้อย่างชัดเจน

อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้มีข้อจำกัดในแง่ของการเลือกบทกวีที่มาจากแหล่งเดียวคือ 《唐诗》ซึ่งแม้จะเป็นผลงานที่มีอิทธิพลสูง แต่ก็อาจไม่ครอบคลุมความหลากหลายของการใช้ต้นหลิว (柳) ในบทกวีถึงที่อยู่นอกเหนือคัมภีร์นี้ ดังนั้นข้อเสนอแนะเชิงวิชาการในอนาคตคือการขยายขอบเขตการศึกษาสู่

บทกวีที่หลากหลายยิ่งขึ้น รวมถึงเปรียบเทียบกับวรรณกรรมจีนในยุคราชวงศ์อื่น เช่น ช่ง หรือหมิง เพื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของความหมายเชิงสัญลักษณ์ของต้นหลิวในระยะยาว

6. สรุปผลการศึกษา

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความหมายเชิงสัญลักษณ์ของคำว่า ต้นหลิว (柳) ในบทกวีจีนยุคราชวงศ์ถัง โดยใช้ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Interactionism) ของ Herbert Blumer เป็นกรอบแนวคิดหลัก การศึกษาอาศัยการวิเคราะห์เชิงคุณภาพจากบทกวีในหนังสือ《唐诗》จำนวน 22 บท ที่มีการกล่าวถึงคำว่าต้นหลิว (柳) โดยผู้วิจัยได้แปล วิเคราะห์ และจัดหมวดหมู่ตามลักษณะความหมายของสัญลักษณ์ ซึ่งพบว่าต้นหลิว (柳) มีได้มีความหมายตายตัว หากแต่สะท้อนความรู้สึกนึกซึ่งหลากหลายที่เชื่อมโยงกับบริบทของสังคมและอารมณ์ของกวีในแต่ละยุคสมัย

ผลการศึกษาสามารถจำแนกการใช้คำว่าต้นหลิว (柳) ออกเป็น 11 ลักษณะ ได้แก่ 1) การจากลา 2) ความคิดถึงบ้านเกิด 3) การมาถึงของฤดูใบไม้ผลิ 4) สัญลักษณ์ของผู้หญิง 5) ความอาลัยต่อแผ่นดินเกิด 6) การบรรยายบรรยากาศเงียบสงบหรือสันโดษ 7) ความเหงาและความอ้างว้าง 8) การมาถึงของเทศกาล หานส์อู 9) การไร้ความรู้สึก 10) การชมความงามของธรรมชาติ และ 11) ความทรงจำ ซึ่งแตกต่างจากการทบทวนวรรณกรรมมากถึง 6 ประเภท แสดงให้เห็นว่าความหมายของ “柳” เป็นผลจากกระบวนการสร้างสัญลักษณ์ที่เกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างกวี สังคม และวัฒนธรรมจีน

งานวิจัยฉบับนี้จึงสามารถเติมเต็มช่องว่างทางวิชาการในประเด็นการตีความสัญลักษณ์ “柳” ซึ่งแต่เดิมมักถูกมองในกรอบจำกัด เช่น ความเศร้าและการจากลาเท่านั้น ทั้งที่ในความเป็นจริง บทกวีจำนวนมากสะท้อนการใช้สัญลักษณ์นี้ในมิติที่หลากหลายยิ่งกว่าเดิม งานวิจัยนี้จึงเป็นการขยายขอบเขตการตีความวรรณกรรมจีนในยุคราชวงศ์ถังผ่านเลนส์ของความหมายที่เปลี่ยนแปลงตามบริบท สอดคล้องกับแนวคิดร่วมสมัยว่าความหมายของสัญลักษณ์ไม่ได้กำหนดโดยธรรมชาติของสิ่งนั้น แต่เกิดจากการสร้างและรับรู้ร่วมกันในสังคมผ่านกาลเวลา

ในด้านการประยุกต์ใช้ ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการสอนภาษาจีนแก่ผู้เรียนชาวไทย โดยเฉพาะการเสริมสร้างทักษะการตีความวรรณกรรมจีนผ่านมุมมองวัฒนธรรมและอารมณ์ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจภาษาจีนในระดับลึกซึ้งขึ้น อีกทั้งยังสามารถใช้ต้นแบบการศึกษานี้เป็นกรณีศึกษาในการวิเคราะห์สัญลักษณ์อื่น ๆ ในวรรณกรรมจีน โดยอาศัยกรอบแนวคิดเชิงสังคมวัฒนธรรมที่เน้นพลวัตของความหมาย มากกว่าการจำกัดไว้ในคำนิยามตายตัว

เอกสารอ้างอิง/References

- จันทร์ฉาย ภคธิดา. (2542). *วรรณกรรมจีน*. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัยญ์รัชต์ บ่อคำ และ พรพรรณ ประจักษ์เนตร. (2565). การปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์และการสร้างอัตลักษณ์ร่วมในกลุ่ม Street Photo Thailand. *วารสารนิเทศศาสตร์และนวัตกรรมการสื่อสาร*, 9(1), 88-115. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jcin/article/view/259763>
- ณัฐพงษ์ ศิริจันทร์ชื่น. (2563). *หนังสือเล่าเรื่องวัฒนธรรมและสำนวนสุภาษิตจีน*. สำนักพิมพ์บ้านภาษาศาสตร์.
- ธเนศ เวศร์ภาดา. (2549). *หอมโลกวรรณศิลป์ : การสร้างสรรค์สุนทรีย์แห่งวรรณคดีไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 1). สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นฤฤดี บัณฑิตจวนิชเจริญ และ วิภาวี วันละ. (2566). หลี่ไป: เขียนกวีแห่งราชวงศ์ถัง. ใน *การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 15 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม* (น. 1535-1541). มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- ผกาพันธ์ อินตะแก้ว. (2562). ความเชื่อผ่านการใช้อุปมาสัญลักษณ์ในตราสัญลักษณ์มหาวิทยาลัยไทย : กรณีศึกษาเฉพาะสัญลักษณ์. *วารสารบริหารธุรกิจและสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง*, 2(2), 35-47. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/ibas/article/view/199542>
- รุ่งนภา ยรรยงเกษมสุข. (2556). ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์กับการอธิบายปรากฏการณ์สังคมจากมุมมองตัวแสดง. *วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย*, 5(2), 76-82. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/polscilaw_journal/issue/view/15235
- สรียกานต์ ยี่เก็งเอี่ยม. (2564). กลวิธีทางวรรณศิลป์และการนำเสนอภาพความเป็นอื่นในกวีนิพนธ์ของอังคาร จันทาทิพย์. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, 12(2), 225-241. <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/humanjubru/article/view/248082>
- Somsaktam. (2017, October 13). *วรรณคดีจีน. มรดกวัฒนธรรมจีน Chinese cultural heritage* [Blog]. <https://chineseculturalheritage.wordpress.com/2017/10/13/วรรณคดีจีน/>
- Blumer, H. (1969). *Symbolic interactionism: Perspective and method*. Prentice-Hall.
- Ding, X., & Zang, X. (2022). Tang-Dynasty poetry viewed through cross-cultural lens. *Chinese Social Sciences Today*. http://english.cssn.cn/skw_research/literature/202208/t20220818_5651596.shtml
- Eno, R. (2012). *Introduction to Literary Chinese: Part I*. Indiana University Press.
- Liu, Q. (2015). On the origin of the connection between the willow and waist in Tang poetry. *Journal of Beijing Forestry University (Social Sciences)*, 14(3), 8-14.

- Nienhauser, W. H., Jr. (1986). *The Indiana Companion to Traditional Chinese Literature*. Indiana University Press.
- Peng, X., Cao, H., Shi, Z., & Cao, Q. (2024). Vegetative Imagery and Emotional Expression: Symbolism and Heritage of Plant Imagery in Chinese Classical Poetry. *Frontiers in Humanities and Social Sciences*, 4(3), 241-252. <https://doi.org/10.54691/3enx8z95>
- Tan, Z., Kong, J., & Jiang, R. (2022). A Study on the English Translation of the Willow in Tang Poetry from the Perspective of Relevance Theory. *The Educational Review*, 6(10), 658-667. <https://doi.org/10.26855/er.2022.10.021>
- Wright, A., & Twitchett, D. (1979). *The Cambridge History of China: Volume 3, Sui and T'ang China, 589–906 AD*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CHOL9780521214469>
- Xinhuaribao. (2023, March 18). *Liu zai Tang shi zhong de xingxiang jiedu* [Interpreting the image of the willow in Tang poetry]. https://www.sohu.com/a/648663526_121455647
- Xunhan, T. (2019). Why is “willow” often used as an image in Tang poetry? Exploring the cultural connotations of willow in China. *Baidubaike•Tashuo*. <https://wapbaike.baidu.com/tashuo/browse/content?id=feb21778328b38baa353bee9>
- Yan, X., & Guo, W. (2001). Afforestation of Gardens of Chang'an City in the Han and Tang Dynasties. *Tangdu Journal*, 17, 37-40.
- Zhao, C. (2006). *Three hundred Tang poems* (Chinese ed.). Fudan University Press.